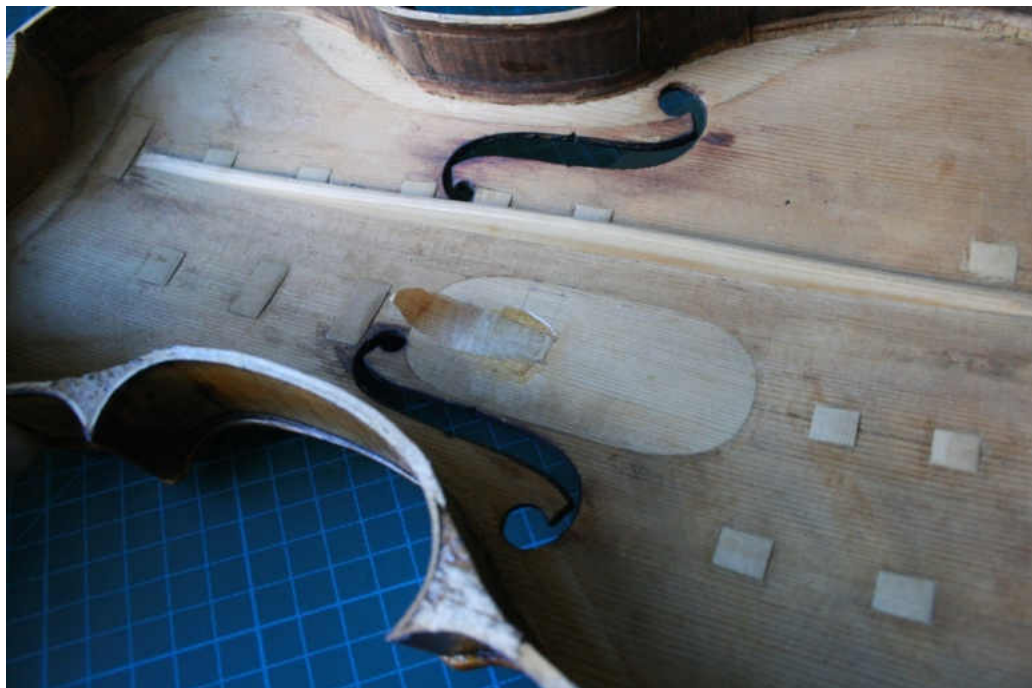

KONFERENCE MCFMI 2022

12. 10. 2022
–
13. 10. 2022

**Dokumentace, konzervace a restaurování
hudebních nástrojů**

METODICKÉ CENTRUM
DOKUMENTACE, KONZERVACE A RESTAUROVÁNÍ
HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ

NÁRODNÍ MUZEUM

Tento projekt je realizován s finanční podporou Ministerstva kultury České republiky.

**MINISTERSTVO
KULTURY**

PROGRAM KONFERENCE

12. října 2022

- 09:00–09:30 *prezence účastníků*
- 09:30–09:45 **Tereza Žůrková:** Zahájení konference
- 09:45–10:15 **Daniela Kotašová:** Harfy českého nástrojáře Aloise Červenky ve sbírce Českého muzea hudby. Příspěvek k databázi českých výrobců hudebních nástrojů
- 10:15–10:45 *přestávka*
- 10:45–11:15 **Prokop Szegény:** Problematika dokumentace a prezentace experimentálních hudebních nástrojů na příkladu hudebních vynálezů Františka Herolda (1889–1971)
- 11:15–11:45 **Barbora Števíanka Kadlíčková:** Brněnští houslaři zastoupení ve sbírce Oddělení dějin hudby Moravského zemského muzea
- 11:45– 12:15 **Silvie Vančurová – Tereza Horáková:** Preventivní péče o sbírkové předměty v Národním muzeu
- 12:15–14:00 *přestávka na oběd*
- 14:00–14:30 **Jiří Höhn:** Expozice hudebních nástrojů v lidové kultuře
- 14:30–15:00 **Adam Bitljan:** Způsoby vystavení a uložení hudebních nástrojů
- 15:00–15:30 *přestávka*
- 15:30–16:30 Prohlídka restaurátorských dílen Českého muzea hudby
- 16:30–18:00 Volný vstup do expozice hudebních nástrojů „Člověk–Nástroj–hudba“ a do výstavy „Hudební zvěřinec“ v Českém muzeu hudby

PROGRAM KONFERENCE

13. října 2022

- 09:00–09:30 **Jiří Belis:** „Staré“ hudební nástroje v nespécializovaných muzeích
- 09:30–10:00 **Václav Hornych:** Výuka restaurování na Střední umělecko-průmyslové škole hudebních nástrojů a nábytku v Hradci Králové
- 10:00–10:45 **Tomáš Flégr:** Replika varhanního regálu Johanna Christophora Pfliegera 1644, problematika udržování jazýčků a restaurování ozvučen nástrojů regálového typu
- 10:45–11:15 *přestávka*
- 11:15–12:00 **Jan Bečička:** Problematika restaurování strunných klávesových nástrojů
- 12:00–14:00 *přestávka na oběd*
- 14:00–14:30 **Hana Tefal Juránková:** Restaurování a záchrana usní na hudebních nástrojích
- 14:30–15:00 **František Kůs:** Restaurování houslí David Tecchler Roma 1707
- 15:00–15:30 **Jan Kříženecký:** Digitalizace hudebních nástrojů
- 15:30–16:00 *přestávka*
- 16:00–17:00 Prohlídka restaurátorských dílen Českého muzea hudby
- 17:00–18:00 Volný vstup do expozice hudebních nástrojů „Člověk–Nástroj–hudba“ a do výstavy „Hudební zvěřinec“ v Českém muzeu hudby

Daniela Kotašová:

Harfy českého nástrojáře Aloise Červenky ve sbírce Českého muzea hudby. Příspěvek k databázi českých výrobců hudebních nástrojů

Alois Červenka (1858–1938) byl ve své době pravděpodobně jediným profesionálním výrobcem pedálových harf v rakousko-uherské monarchii. Navázal na dílo a vynálezy francouzského nástrojáře Sébastiena Erarda. Červenková dvouzářezová pedálová harfa z doby kolem roku 1887, která je dnes ozdobou stálé expozice historických hudebních nástrojů Českého muzea hudby, představuje první dochovaný nástroj z dílny nejúspěšnějšího českého výrobce harf přelomu devatenáctého a dvacátého století. Přestože rodinná tradice harfařství je velmi bohatá a sahá od počátků reprezentovaných Aloisem Červenkou víceméně až do současnosti, z pohledu 21. století lze konstatovat, že Červenka a jeho potomci představují první a zatím i poslední generaci výrobců pedálové harfy na našem území.

Daniela Kotašová

působí jako kurátorka sbírky hudebních nástrojů v Národním muzeu – Českém muzeu hudby. Vystudovala hudební vědu na pražské FF UK, brněnské FF MU a absolvovala studijní stáž ve třech německých kulturních institucích. V rámci vědy a výzkumu se specializuje na hudební organologii se zaměřením na harfu, dějiny českého hudebního nástrojářství a organologickou ikonografii. V současné době dokončuje publikaci o sbírce harf v Českém muzeu hudby.

✉ daniela.kotasova@nm.cz

☎ +420 224 497 728

Prokop Szegény:

Problematika dokumentace a prezentace experimentálních hudebních nástrojů na příkladu hudebních vynálezů Františka Herolda (1889–1971)

Osobnost a dílo Františka Herolda (1889–1971) patří k nepříliš probádaným oblastem české organologie, a stávající výzkum přináší nové překvapivé poznatky, které kladou nové otázky metodice muzejní dokumentace a prezentace hudebních nástrojů. Experimentální hudební nástroje nebo hudební vynálezy nesou technologická i vývojová specifika, a pro jejich dokumentaci je tedy potřeba zvážit specifické přístupy a kontexty. Příspěvek se zaměřuje na hudební vynálezy Františka Herolda uložené v Českém muzeu hudby, vzniklé ve 40. a 50. letech 20. století, a na jejich příkladě se pokouší vyvracet mýty spojené s experimentálními hudebními nástroji. Cílem příspěvku je zamyslet se nad dokumentační a evidenční praxí spojenou s tímto typem hudebních nástrojů a pojednat rovněž jejich prezentační problematiku. Současné muzejnictví by mělo věnovat důkladnou pozornost nástrojům stojícím mimo hlavní vývojovou linii dané kulturní tradice, a optimalizovat za tímto účelem své metodologické nástroje.

Prokop Szegény

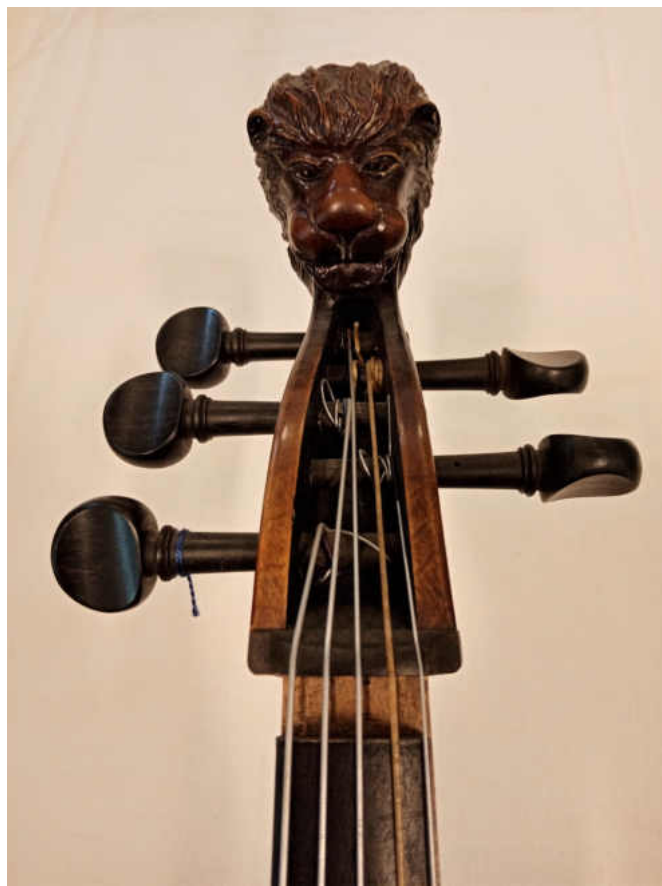
pochází z Kladna, kde vystudoval obecné gymnázium. Po maturitě v roce 2019 začal studovat hudební vědu na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. Od roku 2021 působí jako učitel hry na saxofon na SZUŠ Universum v Brně. Do budoucna by se ve svém výzkumu rád zaměřil na organologii, konkrétně na neobvyklé a experimentální hudební nástroje. Hraje na saxofon a klávesové nástroje a zpívá v mužském pěveckém sboru Lásky Opravdivá.

✉ prokopsz@seznam.cz

☎ +420 774 960 946

Barbora Števkanka Kadlíčková:
**Brněnští houslaři zastoupení ve sbírce Oddělení dějin hudby
Moravského zemského muzea**

Příspěvek si klade za cíl představit sbírku strunných smyčcových nástrojů Oddělení dějin hudby Moravského zemského muzea, která v současnosti obsahuje osmdesát exemplářů (s převahou houslí) z období od druhé poloviny 17. století do poloviny 20. století. Podrobněji se prezentace zaměří na uchované nástroje houslařů, kteří působili v Brně. Především se jedná o Jakoba Klimenta, Franze Antona Wilda, Ignaze Andrease Wilda, Bernarda a Sebastiana Wutzelhofera a Antonína Gallu, kteří patřili k významným výrobcům období od 18. století do první poloviny 20. století. Zahrnuty budou také informace o nové dokumentaci sbírky.

Barbora Števkanka Kadlíčková

vystudovala hru na housle na Janáčkově konzervatoři v Ostravě. Poté absolvovala hudební vědu na FF MU, kde nyní pokračuje v doktorandském studiu se zaměřením na smyčcové hudební nástroje ve sbírce Oddělení dějin hudby Moravského zemského muzea. Nově působí jako kurátorka Národního muzea – Muzea Antonína Dvořáka v Praze.

✉ bara.kadlickova@gmail.com

Silvie Vančurová – Tereza Horáková:
Preventivní péče o sbírkové předměty v Národním muzeu

Příspěvek bude zaměřen na činnosti Centrálního oddělení péče o sbírky v oblasti preventivní péče o sbírkové předměty. Přiblíží systém a postupy monitorování klimatických parametrů v rozmanitých objektech Národního muzea, provádění pravidelných kontrol, dále také popíše rizika spojená s přijímáním předmětů do sbírek. V neposlední řadě se příspěvek bude věnovat hlášení a řešení krizových situací, které mohou z hlediska preventivní péče v muzejní sbírce nastat.

Silvie Vančurová

vystudovala Historii se specializací na medievistiku na FF UK a od roku 2017 pracuje jako vedoucí Centrálního oddělení péče o sbírky. Oddělení se zabývá především preventivní péčí o sbírkové předměty, ale také agendou zahraničních zápůjček a výpůjček a kontrolní činností v rámci správy sbírek.

✉ silvie.vancurova@nm.cz

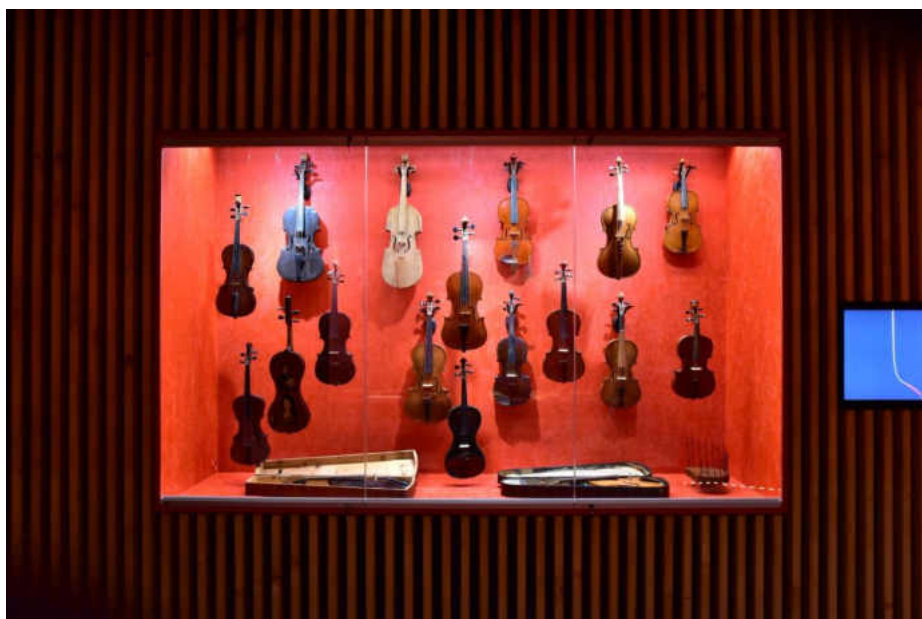
☎ +420 774 060 921, +420 224 497 454

Tereza Horáková

Vystudovala na VŠCHT obor Technologie konzervování-restaurování objektů kulturního dědictví. Od roku 2017 pracuje v Národním muzeu na pozici preventivního konzervátora/restaurátora v Centrálním oddělení péče o sbírky. Zabývá se především monitoringem klimatických parametrů v rozmanitých objektech Národního muzea, kontrolou sbírek a prevencí biologického poškození materiálů sbírkových předmětů.

Jiří Höhn: Expozice hudebních nástrojů v lidové kultuře

Referát se pokusí v krátkosti představit fond hudebních nástrojů Národního ústavu lidové kultury a nově vzniklou expozici, která tento fond prezentuje veřejnosti. Projekt expozice byl realizován z evropských dotací (IROP) v letech 2016–2021. Vedle samotné expozice bude prostor věnován i průběhu přípravných prací, volbě a způsobu doprovodných technologií a konzervaci sbírkových předmětů v rámci projektu. Posledním bodem potom bude nastínění, kterým směrem chce NÚLK další využití expozice vést do budoucna.

Jiří Höhn

je absolvent SOU Hudebních nástrojů v Lubech u Chebu, obor umělecko-řemeslná stavba hudebních nástrojů – houslař (1998–2002), a katedry Muzikologie na FF UP v Olomouci (2002–2009). Studium ukončil diplomovou prací *Hudební nástroje ve sbírkách Národního ústavu lidové kultury*. Od roku 2007 působí v Národním ústavu lidové kultury jako odborný pracovník. Odbornou činnost zaměřuje na hudební nástroje používané v lidové hudbě v České republice a databázové zpracování lidové hudby. Od roku 2013 pracuje na projektu experimentální stavby hudebních nástrojů. V letech 2016–2021 byl odborným garantem budované expozice „Hudební nástroje v lidové kultuře“ (financované z evropských fondů – program IROP) a pracovníkem projektu „Lidové písně a tance v Českých zemích – digitální systém pro dostupnost a ochranu“ (Program aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity – NAKI, 2016–2022).

✉ jiri.hohn@gmail.com

Adam Bitljan: Způsoby vystavení a uložení hudebních nástrojů

Cílem příspěvku je prezentovat způsoby vystavení a uložení historických hudebních nástrojů s ohledem na jejich specifické vlastnosti a materiály. Autor představí jednak možnosti při krátkodobém uložení (dílny, depozitáře, stěhování, instalace výstav), jednak možnosti při dlouhodobém uložení (specifika dle jednotlivých hudebních nástrojů včetně uvedení kladných i záporných příkladů z praxe). Součástí přednášky bude definice rizikových faktorů a možnosti ochrany hudebních nástrojů při jejich vystavení a uložení (zajištění optimálních podmínek a použití vhodných materiálů v souladu s poznatky preventivní konzervace).

Adam Bitljan

absolvoval Střední školu tvorby a designu nábytku v Liberci, Vyšší odbornou školu uměleckých řemesel v Brně (obor Restaurování a konzervování nábytku a nepolychromované dřevorezby pod vedením ak. mal. Pavla Luffera, ak. soch. Petra Jedličky, prof. Petra Jandy a prof. Josefa Filipa) a výtvarné kurzy pod vedením ak. mal. Evy Kubínové. V letech 2003–2004 působil jako restaurátor na pracovišti státního zámku Sychrov, poté působil jako restaurátor pro soukromé sběratele i galerie a muzea v ČR. V roce 2014 založil v Praze externí restaurátorské a konzervátorské pracoviště Severočeského muzea v Liberci. Od roku 2015 pracuje na pozici restaurátor v Českém muzeu hudby a od roku 2016 zároveň jako odborný pracovník MCMi. Je absolventem odborných seminářů a workshopů v ČR, Norsku a Velké Británii, jako pracovník MCMi prezentuje centrum na odborných konferencích v ČR i v zahraničí.

✉ adam.bitljan@nm.cz

☎ +420 724 821 848, +420 224 497 711

Jiří Belis:

„Staré“ hudební nástroje v nespécializovaných muzeích

Patří staré (historické) hudební nástroje do nespécializovaného muzea? Příspěvek představí cesty hudebních nástrojů do nespécializovaných muzeí a otázky, které jsou s tím spojené. Do jaké podsbírky muzea hudební nástroje patří? Jaké jsou problémy s vybudováním podsbírky specializované na hudební nástroje? A patří do nespécializovaného muzea i notové materiály? Autor shrne poznatky z vlastní praxe týkající se evidence a popisu hudebních nástrojů v nespécializovaných muzeích, otázky jejich ošetření (čištění, konzervace nebo restaurování?) a v neposlední řadě též otázky jejich citlivého uložení v depozitáři.

Jiří Belis

Po střední průmyslové škole v Chomutově a následné odborné praxi začal studovat teorii kultury. Ve své diplomové práci se zaměřil na památkovou péči v Severočeské hnědouhelné oblasti. Dále studoval dějiny architektury (závěrečná práce se týkala výtvarného vývoje varhanních skříní) a obor muzejní konzervování. Je autorem a spoluautorem několika odborných publikací z oblasti dokumentace a konzervace hudebních nástrojů (mj. Výtvarný vývoj varhanních skříní v Čechách; Směrnice pro dokumentaci varhan v českých zemích; Péče o varhany a zvony, jejich památková ochrana). Aktuálně pracuje jako konzervátor a kurátor sbírky uměleckého řemesla Muzea města Ústí nad Labem.

✉ belis@muzeumusti.cz

Václav Horných:

Výuka restaurování na Střední uměleckoprůmyslové škole hudebních nástrojů a nábytku v Hradci Králové

Předmětem přednášky bude popis výuky restaurování hudebních nástrojů na SUPŠ HNN v Hradci Králové, seznámení s hodinovou dotací určenou pro výuku tohoto tématu a upřesnění rozsahu učiva. Autor zároveň připomene základní restaurátorské zásady a shrne problematiku určování historie a původu nástrojů (zařazení do období, lokality a případně k výrobcí). Dále bude přednáška věnována obecně tématu restaurátorské práce (možnosti, pojetí a její obsah) a rozdělení restaurátorských zásahů a jejich konkrétní provedení. Nedílnou součástí přednášky bude seznámení se s problémem falzifikátů v oblasti hudebních nástrojů a náhled na současnou problematiku uvádění nástrojů do hratelného stavu.

Václav Horných

V roce 1995 absolvoval učební obor Mechanik klávesových nástrojů v Hradci Králové. Pokračoval na SŠ v Lubech u Chebu obor Uměleckořemeslná stavba hudebních nástrojů se zaměřením na strunné nástroje. V letech 2004–2005 pracoval ve firmě Petrof. V roce 2009 absolvoval MZLU v Brně. Od roku 2008 pracuje jako učitel odborných předmětů a učitel praktické výuky na Střední uměleckoprůmyslové škole hudebních nástrojů a nábytku v Hradci Králové. Za SUPŠ HNN je členem Českého klavírnického svazu. Zabývá se výrobou, opravami a restaurováním klávesových a strunných hudebních nástrojů, dále tradičními povrchovými úpravami ve výrobě hudebních nástrojů.

✉ vaclav.hornych@hnn.cz

Tomáš Flégr:

Replika varhanního regálu Johanna Christophora Pflagera 1644, problematika udržování jazýčků a restaurování ozvučen nástrojů regálového typu

Originální nástroj ze sbírky Schumacher se nacházel v Luzernu v Muzeu Richarda Wagnera, dnes ve Willisau nedaleko Basileje. Restaurování provedl Bernhard Edskes, který také publikoval studii, na základě které byla vyrobena prezentovaná replika. Tato replika z totožných materiálů si klade za cíl ztotožnit zvukovost originálu, pracovat původními technikami zpracování dřeva, odlévání varhanního kovu, opracování mosazných jazýčkových plátků i původními technikami povrchové úpravy dřeva a polychromie. Zhotovená replika je nepochybnou přípravou na další restaurování dochovaných varhanních regálů, protože umožnila provedení technologických procesů a postupů na nehistorickém materiálu. Vytvoření replik je nedílnou zkušeností a dovedností v restaurátorské praxi.

Tomáš Flégr

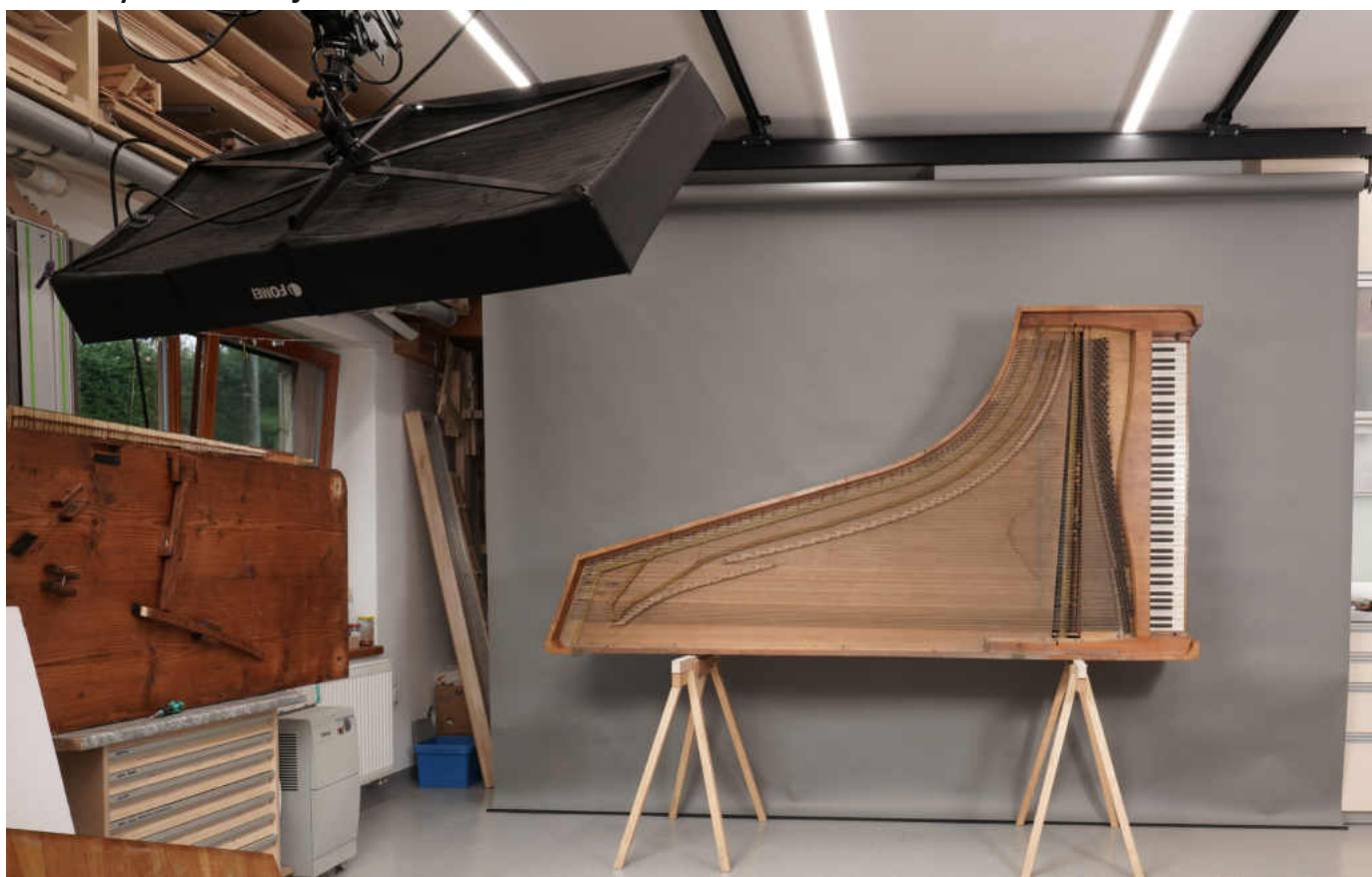
je varhaník a hráč na muselaar. Hru na varhany studoval na Pražské konzervatoři ve třídě prof. Jana Hory, na Akademii múzických umění v Praze u prof. Jaroslava Tůmy a na Universität der Künste v Berlíně (Prof. Leo van Doeselaar). Zájem o staré klávesové nástroje a znalost techniky hry na předchůdce dnešních varhan ho přivedl ke spolupráci s varhanářskou firmou Winold van der Putten a stavitelem cembal, vihuel a louten, Sebastiánem Núñezem z Utrechtu, s nimiž v roce 2010 realizoval stavbu repliky muselaaru A. Ruckerse (1620) a v roce 2019 stavbu kopie varhanního regálu podle J. Ch. Pflagera (1644). Realizoval rovněž stavby replik cembal podle B. Florianiho a C. Grimaldiho. V současnosti se věnuje intonaci cembal a klavichordů. Je absolventem oboru Konzervátorství a restaurátorství na SPŠG, prošel praxí několika nizozemských a německých cembalářských a varhanářských dílen.

✉ tomas.flegr@gmail.com

Jan Bečička:

Problematika restaurování strunných klávesových nástrojů

Příspěvek bude věnován obecné problematice restaurování historických strunných klávesových nástrojů. V úvodu se bude zabývat otázkou, jak přistupovat k restaurování a kdy je vhodné uvádět historické hudební nástroje do hratelného stavu. Autor seznámí posluchače s problematikou tahu strun a probere obecné postupy restaurování, ke kterým patří dokumentace, průzkum, vlastní restaurování a v neposlední řadě také následná péče. Závěrem bude problematika představena na ukázce různých příkladů restaurování klávesových strunných nástrojů.

Jan Bečička

studoval u klavírnické firmy Petrof a dále na Střední uměleckoprůmyslové škole v Praze (obor Tvarování dřeva a řezbářství). Absolvoval několik stáží v dílnách na stavbu klávesových hudebních nástrojů. Od roku 1997 se zabývá stavbou a restaurováním historických klávesových hudebních nástrojů. V roce 2009 mu bylo Ministerstvem kultury České republiky uděleno povolení k obnově kulturních památek se specializací na restaurování strunných klávesových nástrojů.

✉ info@harpsichord.cz

☎ +420 777 879 734

Hana Tefal Juránková:

Restaurování a záchrana usní na hudebních nástrojích

Příspěvek přibližuje problematiku restaurování usní, které jsou částmi hudebních nástrojů. Především se zabývá možností záchrany původních usní nejen poškozených stářím, ale i dříve neodborně opravených, či nevhodně konzervovaných. Problematika bude představena na příkladu dud z Muzea středního Pootaví ve Strakonících a tympanů z Lobkowiczské sbírky na zámku Nelahozeves.

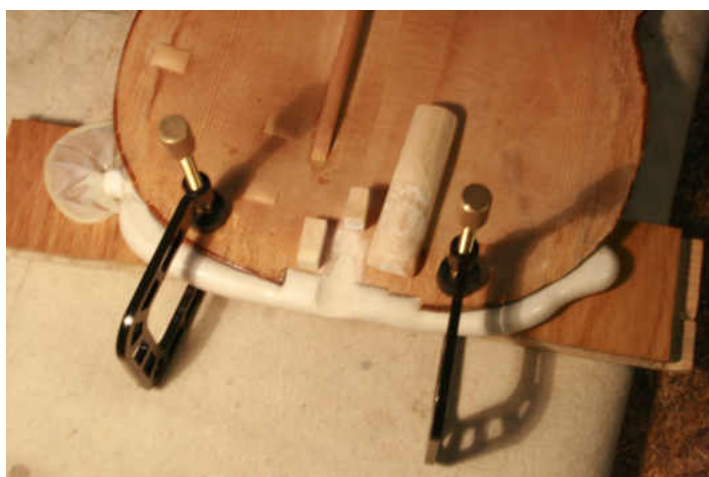
Hana Tefal Juránková

vystudovala SPŠ textilní v Jihlavě-Heleníně a VŠUP Praha, obor oděvní výtvarnictví u prof. Ak. Mal. Zdeňky Bauerové. Od roku 1994 začala spolupracovat s Restaurátorskými ateliery Praha na restaurování textilu a později usní. V roce 1998 získala povolení Ministerstva kultury ČR k restaurování kulturních památek – historického textilu a v roce 2001 kožených předmětů – jezdeckých sedel a postrojů a kožených částí nábytku. V letech 2006–2010 byla zaměstnána v Náprstkově muzeu v Praze jako konzervátor. Od roku 2008 zakládající členka a předsedkyně Pracovní skupiny textil, při AMG. Od roku 2013 pracuje ve vlastním ateliéru. Její restaurované práce jsou zastoupeny na mnoha hradech, zámcích a muzeích v ČR, v soukromých sbírkách i v zahraničí. Přednáší na odborných seminářích a konferencích a své práce publikuje ve sbornících.

✉ hana.tefal.juranek@seznam.cz

František Kůs:
Restaurování houslí David Tecchler Roma 1707

V letech 2021–2022 proběhlo restaurování houslí David Tecchler ze Státní sbírky hudebních nástrojů. Nástroj byl postaven v Římě roku 1707 a dosud nese značné množství krásného původního laku. Housle byly zakoupeny v roce 1973 od firmy Hamma & Co., Stuttgart a byly zapůjčovány význačným houslistům (J. Kekula, J. Fišer, L. Kaňka, M. Válek, J. Pazdera, A. Rosík). Díky kauze Diag Human, která probíhá od roku 1996, však musely být urychleně vráceny do sbírky a od té doby čekaly na velkou opravu. Nástroj musel být otevřen, bylo odstraněno nevhodné vysazení lubu a nahrazeno novým. Vrchní deska, poničená předchozími opravami byla důkladně vysazena, opraveny praskliny, růžky, okraje. Byly provedeny retuše laku, podložen hmatník, napasována nová duše, kobylka a provedeno seřízení. Nástroj byl zdokumentován a byla vypracována restaurátorská zpráva. V současné době jsou tyto housle jedním z nejkrásnějších a zároveň nejlépe znějících houslí SSHN.

František Kůs

se vyučil houslařem v Lubech u Chebu roku 1992. V témže roce si otevřel vlastní dílnu v Ostrově u Karlových Varů, kde staví nové nástroje a provádí opravy a seřizování. V roce 1999 byl přijat do Kruhu Umělců Houslařů a v letech 2000–2002 pracoval v ateliéru Jana Baptisty a Přemysla Otakara Špidlenových. Účastnil se mezinárodních houslařských soutěží, odkud získal stříbrnou medaili za houslový tón (USA 2002) a 1. místo za práci, umělecký dojem, zvláštní ocenění italské houslařské asociace za lak (Náchod 2008). Od roku 2018 pracuje jako restaurátor v Českém muzeu hudby, kde pečuje o nástroje Státní sbírky hudebních nástrojů. Je aktivním hudebníkem.

✉ frantisek.kus@nm.cz

☎ +420 605 858 043, +420 224 497 715

Jan Kříženecký: Digitalizace hudebních nástrojů

Digitalizace hudebních nástrojů je velice důležitou součástí jejich dokumentace. Cílem jen nejen digitální uchování kulturního obsahu a jeho současného stavu, který může mít omezenou životnost (konzervace předmětu v digitální podobě), ale i možnost zprostředkování předmětu bezkontaktně a neomezenému množství uživatelů a v neposlední řadě též zefektivnění správy sbírky. Příspěvek představí některé praktické aspekty digitalizace hudebních nástrojů na základě vlastních zkušeností autora a na základě digitalizace sbírky hudebních nástrojů Českého muzea hudby, která probíhá od roku 2020.

Jan Kříženecký

pracuje jako kurátor Oddělení hudebních nástrojů v Českém muzeu hudby a odborný pracovník MCMH. Před tím pracoval jako kurátor v oddělení strojírenství Národního technického muzea. Vystudoval Střední průmyslovou školu strojírenskou a elektrotechnickou v Praze a stavbu hudebních nástrojů v Kraslicích. Ve volném čase se věnuje fotografování a výrobě kytar a lidových píšťal.

✉ jan.krizenecy@nm.cz

☎ +420 224 497 750